

ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਸੈਂਟਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਰੂਹੇ-ਰਵਾਂ ਡਾ. ਭੀਮ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਟੀਮ ਸਮੇਤ ਗਲੋਬਲ ਪੰਜਾਬ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ੍ਰ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ, ਜੇਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੌਲਾ, ਡਾ. ਲਛਮੀ ਨਰਾਇਣ, ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ, ਨਿਰੰਜਣ ਬੇਗਾ ਡਾ. ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਢਿੱਲੋਂ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਹਲ, ਕੁਲਵੰਤ ਖਨੌਰੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦੇਹੀ, ਸਦਾਬਹਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੰਗ ਸਿੰਘ ਫੱਟੜ, ਨਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਸਾਗਰ ਸੂਦ, ਡਾ. ਲਕਸ਼ਮਣੀ ਨਰਾਇਣ ਭੀਖੀ, ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਖੁਰਮੀ, ਹਰਬੰਸ ਧੀਮਾਨ ਤੇ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਨਫੀਸ ਸਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਭਰਵੀਂ ਤੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾਈ।

ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੰਛੀ

ਆਇਆ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਭੋਲ੍ਹਾ ਬਣਕੇ,
ਬਿਛੁੜ ਬੱਲੇ ਸੀ ਰੁਕਿਆ।
ਉੱਪਰ ਬੈਠੇ ਪੰਛੀ ਤੱਕਣ,
ਇਹ ਬੱਲੇ ਕਿਉਂ ਝੁਕਿਆ।

ਉੱਡ ਚੱਲੀਏ ਆਪਾਂ ਇੱਥੋਂ
ਸਾਨੂੰ ਖਤਰਾ ਜਾਪੇ।
ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਜਾਨ ਸਾਡੀ ਨੂੰ
ਪੈ ਨਾ ਜਾਣ ਸਿਆਪੇ।

ਲੱਗੇ ਕਰਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਪੰਛੀ
ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ।
ਕਈ ਅਜੇ ਸੁਲਾਹਾਂ ਕਰਦੇ,
ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਬਹਿ ਕੇ।

ਏਨੇ ਨੂੰ ਸੀ ਤੀਰ ਉਸ ਨੇ,
ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ।
ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਉਸ ਸੀ
ਵੱਲ ਪੰਛੀਆਂ ਛੱਡਿਆ।

ਕਈ ਤਾਂ ਬੇਰਾ ਵਾਂਗੂ ਡਿੱਗੇ,
ਲੇਟਣੀਆਂ ਸੀ ਖਾ ਕੇ।
ਕੁੱਝ ਮਰ ਗੇ, ਕੁੱਝ ਤੜਫੇ ਪੰਛੀ
ਡਿੱਗੇ ਬੱਲੇ ਆ ਕੇ।

ਚੁੱਕ ਕੇ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀ ਦੇ ਪਾਏ
ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਏ।
ਧਰਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸੀ ਉਸ ਨੇ
ਮਿੱਟਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਏ।

ਕਿੱਥੋਂ ਸੁੱਖ ਭਾਲੇ ਫਿਰ ਬੰਦਾ
ਕੁਦਰਤ ਬਦਲਾ ਲੈਂਦੀ।
ਸਭ ਕੁੱਝ ਵੇਖੀ ਜਾਵੇ 'ਪੱਤੇ',
ਪਹਿਲਾਂ ਨੀਂ ਕੁੱਝ ਕਹਿੰਦੀ।

ਮਿਲਾਵਟੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣ ਦਾ ਸੁਆਦ ਨਿਰਾਲਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ

ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਠਾਈਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਆਮ ਦਿਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਲਵਾਈ ਵੱਡੀ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਮਿਠਾਈ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ, ਨਾ ਹੀ ਦੁੱਧ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇਖੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪ ਬਣਾ ਜਾਂ ਬਣਿਆ ਬਣਾਇਆ ਨਕਲੀ ਦੁੱਧ ਲੈ ਕੇ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਪਰ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸਿਹਤ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀਆਂ ਰੇਡਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਪੈਸੇ ਖਾਤਰ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਖੋਆ ਵਗੈਰਾ ਫਰਿਜ਼ਾਂ 'ਚ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਦੀ ਵੈਸੇ ਵੀ ਲਾਗਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਹੋਰਾਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਲੇਬਲ ਲਾ ਕੇ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਫਰਮਾਂ, ਕੰਪਨੀਆਂ, ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਾਲੇ ਆਦਿ ਆਪਣੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਤੇ ਮਿਠਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਡੱਬੇ ਖ਼ੀਦਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਡੱਬੇ ਅੰਦਰਲੀ ਮਿਠਾਈ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਟੇਸਟ ਕਰਕੇ ਪਰਖਣ ਦੀ ਖੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਡੱਬਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਟੇਸਟ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦਾ। ਅਕਸਰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਫੰਗਸ ਵੀ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਨਾਮੀ ਮਿਠਾਈ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੂੰ ਕਲਾਕੰਦ ਦਾ ਡੱਬਾ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਮਿਠਾਈ 'ਚ ਮਿੱਠਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸਗੋਂ ਨਮਕੀਨ ਫਕਫਕੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੱਬੇ ਤੋਂ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਦੇਖ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੰਨ

ਗਿਆ ਕਿ ਹੋਰ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਈ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਡੱਬਾ ਬਦਲ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਐਡੀ ਦੂਰੋਂ ਡੱਬਾ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲਦੇ, ਇਸ ਲਈ ਬੇਕਾਰ ਗਈ, ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਡੱਬਾ ਪੈਕ ਕਰਾਉਣ ਸਮੇਂ ਮਿਠਾਈ ਦਾ ਟੇਸਟ ਜਰੂਰ ਚੈਕ ਕਰੋ। ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਗੱਲ ਮਿਠਾਈ ਦੇ ਮਿਆਰ ਵੀ, ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਮਿਲਾਵਟ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਆਮ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਕਲੀ ਦੁੱਧ, ਨਕਲੀ ਪਨੀਰ, ਖੋਆ ਆਦਿ ਫੜ੍ਹਨ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਟਾਵੇਂ ਟਾਵੇਂ ਥਾਵਾਂ ਉੱਪਰ ਚੈਕਿੰਗ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਜਰੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਸੁਧਾਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਠੋਸ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਕਾਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਸਮਾਨ ਜਾਅਲੀ ਪੈਕਿੰਗ ਕਰਕੇ ਮਾਰਕੀਟ 'ਚ ਵੱਡੀ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿੱਚ ਸਪਲਾਈ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁੰੈਫੈਕਚਰ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਐਕਸਪਾਇਰੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੇਚੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਲੋਕਲ ਫੂਡ ਨਿਰਮਾਤਾ ਫੂਡ ਸੇਫਟੀ ਐਂਡ ਸਟੈਂਡਰਡਜ਼ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਨਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਗਮਾਰਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਸਹੀ / ਸੁੱਧ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮੋਹਰ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਰਜਿਸਟਰਡ ਲੋਗੋ ਦੇਖ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੀਦਦਾਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੁੱਕੇ ਮੇਵੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿੱਚ ਮਿਆਦ ਨਿਕਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਕਈ ਕਈ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਆਂਗਿਓ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਪੈਣ ਤੇ ਕਿਉਂ ਕਿ ਖਾਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੁੰਡੀ / ਕੀੜੇ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਛੁੱਟਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪਰਖ ਕੇ ਜਾਂ ਬਾਅਦ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਸਾਹਾਰੀ ਲੋਕ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੀਟ ਖਾਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੀ ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਮਰਿਆ 'ਚ ਨਾ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖੇ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤੁੰਨ ਕੇ ਲੱਦਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਡਣ ਦੇ ਡਰੇ ਪੁੱਠਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਬੰਨ ਕੇ ਆਟੇ, ਮੇਟਰ ਸਾਈਕਲ ਆਦਿ ਉੱਪਰ ਉੱਧਰ ਉੱਧਰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੀਟ ਵਿਕਰੇਤਾ ਦੁਕਾਨ ਮੁਹਰੇ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧੁੱਪੇ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਉਣ ਤੱਕ ਨੱਪੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜੀਵ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਮੀਟ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜਾਨਵਰ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰਸਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਚ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੀਭ ਦੇ ਸੁਆਦ ਲਈ ਐਵੇਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਜੋਖਿਮ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਦੀ ਵਜਾਇ ਆਪਣੇ ਘਰੇ ਹੀ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਥੋੜੀ ਮਿਹਨਤ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਪਰ ਸੁਆਦ ਬੜਾ ਆਵੇਗਾ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਜ ਵਾਂਗ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖ਼ੀਰਦਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਘਰ ਹੀ ਦਿਵਾਲੀ ਤੋਂ ਕਈ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਖੋਆ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਲੱਡੂ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਬਣਾ ਲੈਣੇ, ਮੱਠੀਆਂ ਬਗੈਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਵੀਹ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਜੋ ਬੜੇ ਸੁਆਦ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ, ਬੱਚੇ, ਬੁੱਢੇ ਖਾਏ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਕਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਆਦਿ ਦਾ ਡਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਤਿਉਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਾਕਟਰਾਂ ਕੋਲ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂ ਕਿ ਖਾਣ ਪੀਣ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ। ਸੋ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਘਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਵੱਸਥ ਰਹਿ ਸਕੀਏ।

ਹਾਸੇ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਲਮ ਦਾ ਸਾਫ਼ ਦਰਪਣ – ਰਮੇਸ਼ ਗਰਗ

ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਹਾਸੇ ਤੇ ਵਿਅੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਤੇ ਅਦਿੱਖਾ ਪੱਖ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਸਰੋਤ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰਮੇਸ਼ ਗਰਗ ਦਾ ਨਾਮ ਉਹਨਾਂ ਚੁਣਿੰਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਸੇ ਦੀ ਮਿੱਠਾਸ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਕੜਵਾਹਟ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਰੂਬਰੂ ਕਰਵਾਇਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਅੰਗ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਹੱਸਾਉਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ, ਸਗੋਂ ਉਸਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬਣਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਹਾਸੇ ਦੀ ਓਟ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਚਾਈਆਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਣਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ।

ਰਮੇਸ਼ ਗਰਗ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਹਾਸਾ, ਦਰਦ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ — ਤਿੰਨੋਂ ਇਕੱਠੇ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੱਸਾਉਂਦੇ ਵੀ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਹਾਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਤੀਖੀ ਚੋਟ ਛੁਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਚਿਹਰੇ ਦੇਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਯਾਤਰਾ

ਰਮੇਸ਼ ਗਰਗ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਗਰਗ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਸਧਾਰਣ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜੰਮੇ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਕੇਵਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ; ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਹਾਸਾ ਇਕੱਠੇ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗਰਗ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਰਾਹੀਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਹ ਪੱਖ ਚੁਣੇ ਜਿੱਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕਿਰਦਾਰ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਸੂਰਤ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਦਰਪਣ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ “ਹਾਸਾ ਉਹੀ ਅਸਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇ, ਝੂਠੇ ਹਾਸੇ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਰਥ ਨਹੀਂ।” ਇਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ ਲੇਖ ਤੇ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਰਗ-ਰਗ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਰਚਨਾਵਾਂ

ਰਮੇਸ਼ ਗਰਗ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ —

ਲੈਪਟਾਪ

ਪਛਤਾਵਾ

ਡਾਕਟਰ ਤੇ ਨਰਸ

ਭੁਲੇਖਾ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸੇ ਦੀ ਪਰਤ ਹੇਠੋਂ ਬੇਨਕਾਬ ਕੀਤਾ ਹੈ। “ਲੈਪਟਾਪ” ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਬਣਨ ਉੱਤੇ ਵਿਅੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ “ਡਾਕਟਰ ਤੇ ਨਰਸ” ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੇ ਨਾਟਕ ਦਾ ਪਟਾਖਾ ਫੁੱਟਦਾ ਹੈ। “ਪਛਤਾਵਾ” ਅਤੇ “ਭੁਲੇਖਾ” ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਨਰਮੀ, ਉਸ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਦਬਾਅ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਹੈ।

ਰਮੇਸ਼ ਗਰਗ ਦੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਸਧਾਰਣ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਬਹੁਤ ਅਸਧਾਰਣ ਹੈ। ਉਹ ਆਮ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਅੰਗ ਖੋਜਦੇ ਹਨ — ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਲੇਖਕ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਗਰਗ ਜੀ ਠਹਿਰ ਕੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਅੰਗ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ੈਲੀ

ਰਮੇਸ਼ ਗਰਗ ਦੀ ਵਿਅੰਗ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਹੈ — ਮਿੱਠੇ ਹਾਸੇ ਵਿੱਚ ਛੁਪਿਆ ਸਚ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਸਿੱਧੀ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਡੂੰਘਾ। ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ; ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀ, ਸੋਚ ਤੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਉੱਤੇ ਚੋਟ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਸਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਆਤਮ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਧਾਰਣ, ਬੋਲਚਾਲੀ ਤੇ ਆਮ ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਅੰਗ-ਕਲਾ ਦਾ ਅਸਲ ਜਾਦੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਹਾਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਉੱਠਦੇ ਸਵਾਲ ਉਸਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਸਾ ਇੰਨਾ ਨਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਚੋਟ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਦਿਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਅੰਗਕਲਾ ਦਾ ਸੌਦਰਯ ਹੈ।

ਸਮਾਜਕ ਚੇਤਨਾ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ

ਰਮੇਸ਼ ਗਰਗ ਦੇ ਵਿਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੀ ਸਮਾਜਕ ਚੇਤਨਾ ਵੱਸਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮਝ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਅੰਗਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮਾਜ-ਵੇਤਾ ਤੇ ਮਨੋਚਿੰਤਕ ਵੀ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੀ ਬੇਪਰਵਾਹੀ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਖੋਖਲੀ ਹਕੀਕਤ, ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਾਜ ਦੀ ਦੇਹਰੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਲਾਲਚ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਪੇਲ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਦੇ ਕਠੋਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਹਾਸੇ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਅੰਗ ਕਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਨਹੀਂ — ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਆਸ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਕੜਵਾਹਟ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ, ਬਲਕਿ ਸੋਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਰਮੇਸ਼ ਗਰਗ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ

ਰਮੇਸ਼ ਗਰਗ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਅੰਗ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਪਹਿਚਾਣ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਅੰਗ ਸਿਰਫ਼ ਹਾਸੇ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਮਾਜਕ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹਥਿਆਰ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨੇ ਨਵੇਂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਹਾਸੇ ਦੀ ਓਟ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਰੱਖਣ।

ਰਮੇਸ਼ ਗਰਗ ਦਾ ਵਿਅੰਗ “ਸੋਚਦੇ ਹਾਸੇ” ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ — ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਦ, ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੇ ਰੰਗ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਇੱਕ ਐਸਾ ਆਇਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਮਾਜ ਦਾ, ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਵੀ ਚਿਹਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼

ਰਮੇਸ਼ ਗਰਗ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਅੰਗ ਨੂੰ ਉੱਚ ਸਾਹਿਤਕ ਮਰਿਆਦਾ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਾਸਾ ਸਿਰਫ਼ ਹੱਸਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਹੈ।

ਕੇ.ਐਲ. ਗਰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਮੇਸ਼ ਗਰਗ ਨੇ ਵਿਅੰਗ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪੱਧਰ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਲਈ ਮਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ —

“ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਸਚ ਕਹਿਣਾ, ਇਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਲਾ ਹੈ।”

ਰਮੇਸ਼ ਗਰਗ ਦਾ ਨਾਮ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਅੰਗ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸੁਵਰਨ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਰਹੇਗਾ — ਇੱਕ ਐਸਾ ਲੇਖਕ ਜਿਸ ਨੇ ਹਾਸੇ ਨੂੰ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾਇਆ, ਤੇ ਕਲਮ ਨੂੰ ਸਚਾਈ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ।